CZU: 343.322 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12078553**

DELIMITAREA JURIDICO-PENALĂ A TRĂDĂRII DE PATRIE DE INFRACȚIUNEA DIVULGĂRII SECRETULUI DE STAT

Balanel Ion

doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice
Universitatea de Stat din Moldova,
audient, Institutul Național al Justiției
ORCID: 0009-0001-5139-1924

The generic object of the crime of treason and the crime of state secret disclosure is the social relations regarding the normal activity of public authorities and state security. The crimes of treason and state secret disclosure are among the most serious criminal acts against the state, which endanger the country's external and internal security. In order to apply and interpret the criminal policy correctly and uniformly in relation to these acts that endanger the state's security, it is necessary to conduct a comprehensive analysis of the criminal policy regarding the distinction between treason and the crime of state secret disclosure. The distinction between the crime of treason, provided for in Article 337 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, and the crime of state secret disclosure, provided for in Article 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, shall be made through the prism of the comparative analysis of the objective and subjective signs that characterize them as a whole.

Keywords: *treason, crime, state, Republic of Moldova, security, information, secret, disclosure, Criminal Code*

Infracţiunea de divulgare a secretului de stat şi infracţiunea de trădare de Patrie sunt reflectate în Capitolul XVII al Părţii Speciale a Codului penal al Republicii Moldova, „*Infracțiunile contra autorităților publice și a securității de stat*”, care constituie fapte socialmente periculoase, săvârşite cu intenţie sau din imprudenţă, care lezează – în mod exclusiv sau în principal – relaţiile sociale cu privire la activitatea normală a autorităţilor publice şi securitatea de stat.

La rândul său, **obiectul juridic generic** al infracţiunii de trădare de Patrie şi al infracţiunii de divulgare a secretului de stat îl formează relaţiile sociale cu privire la activitatea normală a autorităţilor publice şi a securităţii de stat.

Infracţiunile de trădarea de Patrie şi divulgarea a secretului de stat reprezintă unele dintre cele mai grave fapte penale îndreptate împotriva statului, care atentează la securitatea externă şi internă a ţării.

Toate aceste fapte socialmente periculoase se regăsesc incriminate în dispoziţiile din cadrul Capitolul XVII al Părţii Speciale a Codului penal şi anume în cadrul infracţiunii de trădare de Patrie de infracţiunea de divulgarea a secretului de stat.

Pentru aplicarea şi interpretarea corectă şi uniformă a politicii penale în vederea acestor fapte ce atentează la securitatea statului este necesar de a fi efectuată o analiză amplă a politicii penale cu privire la delimitarea trădării de Patrie de infracţiunea de divulgarea secretului de stat.

Delimitarea infracţiunii privind trădarea de Patrie, prevăzute la art.337 CP RM, de divulgarea secretului de stat, prevăzute la art. 344 CP RM, urmează a fi efectuată prin prisma analizei comparative a semnelor obiective şi subiective care le caracterizează în ansamblu.

Trădarea de Patrie reprezintă una din cele mai grave fapte penale îndreptate împotriva statului, care atentează la securitatea externă a ţării. A trăda, potrivit DEX-lui, înseamnă a înşela în mod voit şi perfid încrederea cuiva, săvârşind acte care îi sunt potrivnice, pactizând cu duşmanul [1, p.1107].

Fapta de trădarea de Patrie este incriminată în art.377 CP RM într-o variantă-tip şi într-o variantă care liberează de răspundere penală. Astfel, varianta-tip de infracţiune, prevăzut la art.337 alin.(1) CP RM, constă în fapta săvârşită intenţionat de un cetăţean al Republicii Moldova în dauna suveranităţii, inviolabilităţii teritoriale sau a securităţii de stat şi a capacităţii de apărare a Republicii Moldova, prin trecerea de partea duşmanului, spionaj, divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor, precum şi acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova. [2]

În primul rând, ambele infracţiuni sunt incluse în acelaşi grup de infracţiuni din Partea Specială a Codului penal, şi anume Capitolul XVII „Infracţiuni contra autorităţilor publice şi a securităţii statului”, **obiectul juridic generic** al acestora îl formează relaţiile sociale cu privire la autoritatea publică şi securitatea statului.

La rândul său, **obiectul juridic special** al infracţiunii privind trădarea de Patrie constituie relaţiile sociale cu privire la suveranitatea, inviolabilitatea teritorială, securitatea statului şi capacitatea de apărare a Republicii Moldova [3, p. 996]

Iar în cazul, infracţiunii privind divulgarea secretului de stat este caracteristic prezenţa a două **obiecte juridice speciale**, şi anume: obiectul juridic special principal, care constituie relaţiile sociale referitoare la securitatea statului, care implică păstrarea cu stricteţe a secretului de stat, precum şi a altor documente sau date, ce sunt atribuite la secret de stat şi obiectul juridic special secundar este reprezentat de relaţiile sociale cu privire la viaţa, sănătatea şi integritatea corporală a persoanei, precum şi patrimoniul statului, sub aspectul asigurării funcţionării în bune condiţii a domeniilor

apărării naţionale, economiei, ştiinţei, tehnicii şi a relaţiilor externe.

Cât priveşte celelalte noţiuni desemnând obiectul juridic special al infracţiunii de trădare de Patrie, vom consemna că principiul egalităţii suverane a statelor este unul dintre principiile fundamentale ale dreptului internaţional. Respectarea strictă a acestui principiu constituie baza procesului de menţinere a păcii şi securităţii internaţionale, a dezvoltării relaţiilor amicale între state [3, p. 996].

Noţiunea de „suveranitate de stat” poate fi definită ca fiind supremaţia unică, deplină şi indivizibilă a puterii de stat în limitele frontierelor şi independenţei acesteia în raport cu orice altă putere, ceea ce se exprimă în dreptul exclusiv şi inalienabil al statului de a-şi stabili şi realiza de sine stătător politica sa internă şi externă, de a-şi exercita funcţiile , de a-şi îndeplini măsurile practice de organizare a vieţii sociale interne şi a relaţiilor externe .

Dreptul statelor la inviolabilitatea teritorială reprezintă un factor care contribuie la convieţuirea paşnică a popoarelor şi la dezvoltarea relaţiilor de bună vecinătate. Fiecare stat are dreptul de a solicita unui alt stat sau grupuri de state să se abţină de la săvârşirea unor fapte îndreptate împotriva suveranităţii, securităţii de stat şi capacităţii de apărare.

În ce priveşte capacitatea de apărare a ţării, ea stabileşte mai multe părţi: puterea de luptă a forţelor armate, loialitatea şi comportarea vitejească pe câmpul de luptă, unitatea de interese ale populaţiei şi atitudinea cetăţenilor faţă de obligaţia de apărare a ţării.

Se întâlnesc opinii diferite cu privire la obiectul material al infracţiunii prevăzute la art. 337 CP RM.

Astfel, potrivit autorilor Brînza S. şi Stati V., obiectul material al infracţiunii de trădare de Patrie, în cazul modalităţii normative de spionaj, constituie informaţiile ce constituie secret de stat sau alte informaţii care pot fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova, iar în cazul modalităţii normative de divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor, în calitate de obiect material avem informaţiile ce constituie secret de stat [3, p. 995].

Totodată, autorii Ulianovschi X., Ţurcanu I., Grosu V. ș.a. sunt de părere că infracţiunea de trădare de Patrie nu are obiect material [4, p. 670].

Referindu-ne la fapta incriminată la art. 344 CP RM, în funcţie de entitatea (care poate fi atât materială, cât şi incorporală) asupra căreia se îndreaptă nemijlocit infracţiunea, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracţiunii, divulgarea secretului de stat poate avea atât obiect material, cât şi imaterial.

Respectiv, obiectul material al divulgării secretului de stat constituie purtători materiali de informaţii atribuite la secret de stat, care pot fi reprezentate ca obiecte materiale, inclusiv câmpuri fizice, în care informaţiile atribuite la secret de stat sunt expuse în formă de texte, semne, simboluri, imagini, semnale sau soluţii tehnice.

Pe de altă parte, obiectul imaterial al infracţiunii studiate presupune entitatea incorporală asupra căreia se îndreaptă nemijlocit infracţiunea, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracţiunii şi este reprezentat de informaţii ce constituie secret de stat.

Respectiv, putem deduce că infracţiunile analizate dispun atât de obiect material, ce constituie purtători materiali de informaţii atribuite la secret de stat, care pot fi reprezentate ca entitate materială (de ex., documente pe suport de hârtie, inclusiv câmpuri fizice, în care informaţiile atribuite la secret de stat sunt expuse în formă de texte, semne, simboluri, imagini, semnale sau soluţii tehnice), cât şi de obiect imaterial, care presupune o entitate incorporală şi poate fi reprezentată de informaţii ce constituie secret de stat.

Latura obiectivă a infracţiunii de trădarea de Patrie constă în fapta prejudiciabilă şi anume: acţiunea de trecere de partea duşmanului, spionaj, divulgarea a secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentaţilor lor sau acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova.

Prin *trecerea de partea duşmanului* se înţelege refugierea pe teritoriul ocupat de inamic sau intrarea în serviciul acestuia prin înrolarea în forţele militare sau în alte formaţiuni de luptă inamice. Prin ”duşman” se are în vedere fiecare dintre părţile beligerante implicate într-un conflict armat, privite în raport una faţă de alta. De aceea, trecerea de partea duşmanului, ca modalitate de incriminare a trădării de Patrie, se poate realiza numai în cazul unui conflict armat.

Prin acţiunea de *spionaj* se înţelege transmiterea, sustragerea sau culegerea de informaţii ce constituie secret de stat ori transmiterea sau culegerea, din iniţiativa serviciilor de spionaj străine, a altor informaţii.

În situaţia *divulgării secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor* constituie în condiţii de ilegalitate a informaţiilor atribuite la secretul de stat. Divulgarea poate fi făcută pe cale verbală, în scris, prin telefon sau prin utilizarea altor mijloace tehnice de comunicaţie. Pentru realizare acestei acţiuni este necesar ca destinatarul informaţiei să fie un stat străin, o organizaţie străină sau un reprezentat al acestora.

Prin ,,organizaţie străină” se are în vedere o reuniune de persoane

alcătuind o comunitate stabilă, având un caracter internațional, național sau non-guvernamental, urmărind un scop lucrativ sau non-lucrativ. Pentru calificarea faptei în baza art. 337 CP RM, nu are importanţă dacă organizaţia străină este sau nu înregistrată, dacă activează deschis sau în condiţii de clandestinitate. Prin „reprezentant al unui stat străin sau al unei organizaţii străine” se subînţelege persoana împuternicită care le reprezinte pe acestea, ţine locul acestora, acţionează în numele unui stat străin sau al unei organizaţii străine [3, p. 999].

Ultima acţiuni prevăzută la această infracţiune este *acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova* reprezintă înlesnirea ocupaţiei militare străine, recrutarea de persoane pentru forţele armate ale inamicului, procurarea de valori şi materiale de orice fel pentru inamic, efectuarea altor activităţi de natură să slăbească puterea de luptă a Forţelor Armate ale Republicii Moldova sau a forţelor armate aliate.

Infracţiunea specificată este la art.337 CP RM este o infracţiune formală sau material. Atunci când este formală, ea se consideră consumată din momentul trecerii de partea duşmanului, transmiterii sau culegerii informaţiei ce constituie secret de stat ori transmiterii sau culegerii, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informaţii, aflării secretului de stat de către un stat străin, o organizaţie străină sau reprezentanţii ei sau acordării de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova. Atunci când este materială în cazul activităţii de spionaj, se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obţine posibilitatea reală de a se folosi şi a dispune de respectivele informaţii.

În cazul infracţiunii prevăzute la art.334 CP RM, **latura obiectivă** constituie fapta prejudiciabilă exprimată în acţiunea de divulgare a informaţiilor ce constituie secret de stat, de către o persoană căreia aceste informaţii i-au fost încredinţate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa, doar în cazul dacă aceste fapte nu constituie trădare de Patrie sau spionaj.

Referindu-ne la o altă modalitate normativă a infracţiunii, prevăzute la art. 337 CP RM, precum divulgarea secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor, în opinia autorului Ulianovschi X., aceasta constă, de asemenea, în transmiterea de informaţii ce constituie secret de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau agenturii lor, pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova, însă se deosebeşte de spionaj prin faptul că, în cazul divulgării secretului de stat unui stat străin, unei

organizaţii străine sau reprezentanţilor lor, fapta este săvârşită de către o persoană care dispune de aceste informaţii în legătură cu exercitarea funcţiei sau i-au devenit cunoscute în legătură cu obligaţiunile de serviciu. Această infracţiune se consideră consumată din momentul în care secretul de stat a devenit cunoscut unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor. [4, p. 671- 672].

În altă ordine de idei, fapta se califică în baza art.334 CP RM atunci când comunicarea (transmiterea informaţiei ce constituie secret de stat are un caracter ilegal.

Infracţiunea prevăzută la art. 337 CP RM se consideră consumată din momentul în care secretul de stat a devenit cunoscut unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor. În cazul în care informaţia nu a ajuns la cunoştinţa unui stat străin, unei organizaţii străine sau reprezentanţilor lor, independent de voinţa făptuitorului, vom fi în prezenţa unei tentative de infracţiune [4, p. 672].

Infracţiunea specificată la art. 337 CP RM este, după caz, o infracţiune formală sau materială. Atunci când este formală, ea se consideră consumată, după caz, din momentul:

a) trecerii de partea duşmanului;

b) transmiterii sau culegerii de informaţii ce constituie secret de stat ori transmiterii sau culegerii, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informaţii;

c) aflării secretului de stat de către un stat străin, o organizaţie străină sau un reprezentant al lor; d) acordării de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova.

Atunci când este materială – în ipoteza modalităţii de spionaj, presupunând sustragerea de informaţii ce constituie secret de stat – ea se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obţine posibilitatea reală de a se folosi şi a dispune de respectivele informaţii [3, p. 999].

În cazul divulgării a secretului de stat, prevăzută la art. 344 CP al RM, aceasta constituie doar infracţiune formală. Ea se consideră consumată din momentul în care informaţiile ce constituie secret de stat au devenit cunoscute chiar şi unei singure persoane care nu avea dreptul să le cunoască. Dacă informaţiile în cauză au fost trimise, însă din cauze independente de voinţa făptuitorului nu au ajuns la cunoştinţa unei alte persoane, vom fi în prezenţa tentativei de infracţiune specificată la art. 344 CP al RM [3, p. 1034].

În ceea ce privește **latura subiectivă** a infracţiunii de trădare de Patrie, autorii Brînza S. şi Stati V. sunt de părere că aceasta se caracterizează doar prin

intenţie direct: scopul transmiterii informaţiilor ce constituie secret de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau agenturii lor şi scopul folosirii în dauna intereselor Republicii Moldova a altor informaţii ce constituie secret de stat.

Referindu-ne la **latura subiectivă** a infracţiuni de divulgare a secretului de stat, s-a constatat că aceasta, la fel, se caracterizează prin intenţia directă.

Respectiv, intenţia directă a făptuitorului presupune următoarele: persoana care a săvârşit infracţiunea îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al divulgării secretului de stat, a prevăzut consecinţele negative ale acestui fapt asupra relaţiilor sociale cu privire la autoritatea publică şi securitatea statului, precum şi a dorit realizarea unei asemenea fapte prejudiciabile.

Totodată, divulgarea secretului de stat se delimitează de trădare de Patrie prin intenţia urmărită de făptuitor, care nu urmăreşte scopul de a păgubi securitatea statului prin divulgarea secretului reprezentantului unui stat străin, ori al unei organizaţii străine [5, p. 554].

După opinia autorului Borodac A., divulgarea secretului de stat se deosebeşte de trădarea de Patrie prin faptul că „în cazul trădării aceste secrete se transmit agenţiilor de spionaj străine sau reprezentanţilor acestora, pe când în cazul divulgării ele se comunică oricărei persoane, care nu trebuie să le cunoască”.

Motivele în cazul infracţiunii de trădare de Patrie şi în cazul divulgării secretului de stat sunt acelaşi şi anume: răzbunare, ură, ură social, naţională, rasială sau religioasă, interesul material care presupune executarea unei comenzi în schimbul unei remuneraţii materiale, năzuinţa de a obţine unele avantaje nepatrimoniale, carierism etc. Reieşind din cele menţionate, putem concluziona că motivul sau scopul urmărit de făptuitor nu influenţează calificarea infracţiunii prevăzute de art. 344 CP al RM, pe când în cazul calificării trădării de Patrie, scopul urmărit de făptuitor prezintă importanţă, fiind exprimat prin transmiterea informaţiilor ce constituie secret de stat unui stat străin, unei organizaţii străine sau agenturii (reprezentanţilor) lor.

În cazul ambelor fapte prejudiciabile, **subiectul infracţiunilor** examinate constituie persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani şi dispune de calitatea specială a unei persoane. Cu toate acestea însă, subiectul infracţiunii de trădare de Patrie nu poate fi un cetăţean străin (persoana care aparţine unui stat străin şi care nu aparţine Republicii Moldova) sau un apatrid (persoana care nu este considerată cetăţean al niciunui stat, conform legislaţiei acestora).

Totuși, subiect al infracțiunii de divulgare a secretului de stat poate fi un cetățean străin sau apatrid, al căror acces la secretul de stat poate fi acordat doar în cazuri excepționale, în temeiul tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte sau în temeiul dispoziției scrise a Prim-ministrului, adoptată în baza propunerilor Comisiei interdepartamentale pentru protecția secretului de stat, ținându-se cont de necesitatea asigurării intereselor și/sau securității Republicii Moldova. În afară de aceasta, subiectul trebuie să aibă calitatea special de persoană căreia informațiile ce constituie secret de stat i-au fost încredințate sau iau devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca.

O altă delimitare ar fi în conformitate cu alin. (2) art. 337 CP RM privind eliberarea de răspundere penală a cetățeanului Republicii Moldova, racolat de serviciul de spionaj străin pentru înfăptuirea unei activități dușmănoase împotriva RM, dacă el nu a săvârșit nici un fel de acțiuni pentru realizarea însărcinării criminale primite și a declarat de bunăvoie autorităților legătura sa cu serviciul de spionaj străin.

Reieșind din prima condiție, deducem că este eliberată de răspundere penală persoana care a fost racolată de serviciul de spionaj străin pentru înfăptuirea unei activități dușmănoase împotriva RM, însă nu a realizat niciuna din modalitățile normative ale trădării de Patrie, prevăzute la art. 337 alin. (1) CP RM, și anume: trecerea de partea dușmanului; spionajul; divulgarea secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, precum și acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova.

Studiind conținutul acestei note, constatăm două condiții consemnate de legiuitor pentru eliberarea de răspundere penală a persoanei, și anume:

- dacă persoana nu a săvârșit niciun fel de acțiuni pentru realizarea însărcinării criminale primite;
- a declarat de bunăvoie autorităților legătura sa cu serviciul de spionaj străin;

În concluzie, atât trădarea de patrie, cât și infracțiunea de divulgarea a secretului de stat reprezintă cele mai grave fapte penale îndreptate împotriva statului, care atentează atât la securitate internă cât și la securitatea externă a Republicii Moldova. Astfel securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței poporului din Republica Moldova.

Pentru realizarea acesteia este necesar să fie respectate obiectivele securității naționale a Republicii Moldova fiind: asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, ordinii constituționale,

dezvoltării democratice. Pentru prevenirea şi combaterea infracţiunii prevăzute la art.337 şi art.344 CP RM este necesar să existe un şir de măsuri de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă şi militară, prin activitatea informativă şi contrainformativă în vederea depăşirii crizelor apărute la nivelul securităţii naţionale a Republicii Moldova.

Referinţe:

1. Dicţionar Explicativ al Limbii Române, Ediţia a II-a, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996, p.1107. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18 aprilie 2002.
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74 art.195.
3. BRÎNZA, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chişinău: Cartier juridic, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3.
4. BRÎNZA, S. et al. Drept penal. Partea specială. Volumul II. Ediţia a II-a. Chişinău: Cartier juridic, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-325-8.
5. BARBĂNEAGRĂ, A. et al. Codul penal comentat şi adnotat. Chişinău: Cartier, 2005. 655 p. ISBN 9975-79-338-X.